SAMFUNNSVITERNE

Til Kommunekommisjonen

Oslo, 29.06.2026

Innspill til Kommunekommisjonens andre delutredning

Samfunnsviterne takker for muligheten til å gi innspill til Kommunekommisjonens arbeid med andre delutredning. Samfunnsviterne organiserer over 21 000 medlemmer med mastergrad innenfor samfunnsvitenskap og humaniora, hvor av om lag en fjerdedel arbeider i kommunal sektor. Våre medlemmer ivaretar viktige oppgaver innenfor et bredt spekter av kommunale tjenester, og bidrar med avgjørende kompetanse i arbeidet for å utvikle en bærekraftig og robust kommunesektor.

Samfunnsviterne har avgitt høringsinnspill til kommisjonens første delutredning, og støtter ambisjonen om en mer bærekraftig kommunesektor som gir kommunene større handlingsrom til å løse oppgavene mer effektivt og levere fortsatt gode kvalitative tjenester til innbyggerne. Vi deler i hovedsak utfordringsbildet som skisseres av kommisjonen, men ser mangel på kapasitet og fagkompetanse som kommunenes største utfordring fremover. Vi påpekte også dette i vårt høringsinnspill til Generalistkommuneutredningen i 2023.

I rammen for andre delutredning etterspør kommisjonen innspill til hvilke hindringer kommunesektoren i dag opplever at står i veien for effektiv oppgaveløsning og fleksibel bruk av personell, samt hva som kan bidra til en mer samordnet og helhetlig styring av kommunesektoren. Våre innspill er strukturert med utgangspunkt i disse to overordnede spørsmålene, og er utarbeidet i dialog med tillitsvalgte.

Tiltak for effektiv oppgaveløsning og fleksibel bruk av personell

I dag står manglende kompetanse og små fagmiljøer - særlig i små og usentrale kommuner, som en hovedårsak til mangelfull ivaretakelse av oppgaveansvaret. Med en befolkningsutvikling som fremover vil ramme mange distriktskommuner særlig hardt, deler Samfunnsviterne kommisjonens bekymring for at dette på sikt kan gjøre tjenestetilbudet mer sårbart og utfordre generalistkommunesystemets bærekraft. Samfunnsviterne mener derfor at både tiltak for styrking av fagmiljøene, tiltak for livslang kompetanseutvikling, og forsøk med nye kommunemodeller bør vurderes nærmere i arbeidet med kommisjonens andre delutredning.

- **Styrking av fagmiljøene bør være en uttalt målsetting for virkemidlene som vurderes i arbeidet med andre delutredning**

Fagmiljøer med tilstrekkelig kapasitet og relevant kompetanse er en forutsetning for effektiv oppgaveløsning i kommunene, og avgjørende for å sikre innbyggernes rettigheter og tjenester av høy kvalitet. I dag melder mange kommuner om betydelige utfordringer med å

rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft som er nødvendig for å løse grunnleggende oppgaver. Flere kommuner melder om økt bruk av vikarer og midlertidige løsninger, noe som gir høyere kostnader og mindre kontinuitet i tjenestene.

Attraktive arbeids- og fagmiljøer har stor betydning for kommunenes evne til å rekruttere, utvikle og beholde arbeidskraft. Større fagmiljøer kan derfor gi bedre forutsetninger for å tiltrekke seg nødvendig kompetanse, redusere sårbarhet og samtidig bedre forutsigbarheten for kommunene slik at tilbudet til innbyggerne kan planlegges og utvikles bedre. Samfunnsviterne mener i tråd med dette at tiltak for å styrke fagmiljøene bør være en uttalt målsetting for virkemidlene som vurderes i arbeidet med andre delutredning. Vi vil derfor oppfordre til at kommisjonen i arbeidet med andre delutredning, retter innsatsen mot virkemidler som kan bidra til å bygge kapasitet, kompetanse og sterkere fagmiljøer i kommunene.

- **Fleksibel bruk av personell innebærer en satsning på livslang karriere- og kompetanseutvikling for ansatte i kommunene.**

Våre tillitsvalgte ser livslang karriere- og kompetanseutvikling som avgjørende for å møte behovene i et arbeidsliv, og en kommunesektor, preget av raske omstillinger og skiftende kompetansekrav. En viktig forutsetning for å nå målet om fleksibel bruk av personell og effektiv oppgaveløsning fremover, er at de ansatte i sektoren får reelle muligheter til å oppdatere og videreutvikle sin kompetanse i takt med utviklingen. Her peker våre tillitsvalgte på et særskilt behov for å avsette både tid og ressurser til kompetanseutviklingstiltak. Samfunnsviterne mener derfor at kommisjonen i arbeidet med andre delutredning bør utrede virkemidler som legger til rette for en forpliktende satsing på kompetanseutvikling for ansatte i kommunene, slik at de ansatte settes bedre i stand til å møte nye oppgaver, bidra til omstilling og sikre fortsatt gode kvalitative tjenester.

- **Det bør gjøres forsøk med nye kommunemodeller med sikte på større og mer robuste kommuner**

Samfunnsviterne mener kommisjonen i arbeidet med andre delutredning bør ha en aktiv tilnærming til kommunestruktur som virkemiddel for å sikre nødvendig kapasitet og kompetanse i fremtiden. Som kommisjonen viser til opplever mange kommuner allerede i dag et manglende samsvar mellom ressursmessige forutsetninger og forventninger til nivået på tjenestetilbudet - en utvikling som kan antas å øke i takt med utfordringsbildet fremover. Større og mer robuste enheter vil imidlertid kunne avlaste disse utfordringene og bidra til å både styrke fagmiljøene, redusere kommunenes sårbarhet, bedre forutsetningene for rekruttering og omstilling - samtidig som behovet for detaljert statlig styring og interkommunale samarbeidsformer reduseres.

Samfunnsviterne vil derfor oppfordre til at kommisjonen i arbeidet med andre delutredning utreder muligheter for å gjøre forsøk med nye kommunemodeller med mål om større og mer robuste kommuner under fortsatt sterk demokratisk styring. Hovedprinsippet bør fortsatt være like demokratiske rettigheter til innbyggerne, men foreningen mener at generalistkommuneprinsippet i dagens kommunestruktur ikke nødvendigvis er garantist for dette.

Tiltak for en mer samordnet og helhetlig styring av kommunesektoren

Samfunnsviterne støtter at kommisjonen skal se på tiltak som legger til rette for at statens styring av kommunesektoren samordnes og koordineres i større grad. Vi deler også kommisjonens bekymring for at summen av den statlige styringen over tid er blitt krevende for kommunesektoren, og er i utgangspunktet positive til grep som kan bidra til å redusere den statlige detaljstyringen og øke det lokale handlingsrommet. Enkeltstående endringer i juridiske og økonomiske virkemidler, som foreslått i første delutredning, kan bøte på noen utfordringer, men vil etter vår vurdering ikke løse de omfattende kompetanse- og kapasitetsutfordringene kommunesektoren står overfor.

I denne sammenheng vil Samfunnsviterne igjen understreke behovet for forsøk med nye kommunemodeller. Som ekspertutvalget fra 2014 i sin sluttrapport '*Kriterier for god kommunestruktur*'[1] påpekte det, kan større kommuner dempe behovet for mange av de kompenserende tiltakene som statlige myndigheter har iverksatt for å sikre at også små kommuner kan ivareta sine lovpålagte oppgaver. Det vil bidra til en enklere og mer oversiktlig forvaltning, og være en gevinst både for stat, kommuner, innbyggere og næringsliv.

Samfunnsviterne vil oppfordre til at kommisjonen i arbeidet med andre delutredning vurderer alternative tiltak som kan bidra til at kommunesektoren gis forutsigbare rammer til å satse på langsiktig omstilling og tjenesteutvikling, samt tilrettelegging for felles løsninger der dette kan avlaste kommunene.

- **Kommunesektoren må gis forutsigbare rammer for tjenesteutvikling og langsiktig omstilling**

Når generalistkommuneprinsippet skal ligge til grunn, må kommunal sektor gis best mulige rammevilkår til å kunne utvikle og opprettholde et tjenestetilbud som treffer behovene til kommunens befolkning. I dag står mange kommuner i et økende krysspress mellom ressursmessige forutsetninger, statlige krav, knapphet på kompetanse og forventninger til nivået på tjenestetilbudet. I en allerede presset kommuneøkonomi, kan dette svekke mulighetene til langsiktig arbeid med nødvendig omstilling og effektiv tjenesteutvikling. Vi

[1] kriterier for_god_kommunestruktur_sluttrapport.pdf

erkjenner at fastsettelsen av de totale økonomiske rammene for kommunesektoren er utenfor kommisjonens mandat, men vil likevel understreke at målet om en mer helhetlig statlig styring forutsetter forutsigbare økonomiske rammer til å satse på tjenesteutvikling, stabile heltidsstillinger og langsiktige rekrutteringstiltak. Samfunnsviterne viser i forlengelse av dette til NOU 2026:6, og forslaget om et nasjonalt skaleringsfond for vellykkede kommunale løsninger – en løsning for at gode prosjekter som utvikles lokalt kan bli til varige løsninger på tvers av virksomheter og kommuner. Samfunnsviterne støtter opp om dette tiltaket, og håper at kommisjonen vil gjøre det samme.

- **Styrking av statens rolle som samordner og tilrettelegger for felles verktøy til alle kommuner, for eksempel innenfor digitalisering**

Samfunnsviterne mener, i tråd med Generalistkommuneutvalgets anbefalinger, at staten innenfor noen spesialiserte tjenesteområder i større grad enn i dag kan bidra med bistand til kommunene, for eksempel i form av felles verktøy, tilrettelagte data- eller kunnskapsgrunnlag og tjenester alle kommuner kan benytte seg av. Samfunnsviterne støtter derfor kommisjonens signaler om at det innenfor området digitalisering bør sees på muligheter for å utarbeide fellesløsninger for sektoren som helhet, gjerne i et samarbeid mellom stat og kommune. Dette for å avlaste kommunene, og legge til rette for at flere kommuner kan ta i bruk ny teknologi for mer effektiv oppgaveløsning fremover.

Avsluttende bemerkninger

Avslutningsvis vil vi understreke at målet om en mer bærekraftig kommunesektor ikke kan ses uavhengig av inndeling, ansvar og oppgaver på flere forvaltningsnivåer. Vi påpekte også dette i vårt høringsinnspill til Generalistkommuneutredningen i 2023, og vil derfor gjenta at fortsatt god kapasitet og kompetanse i oppgaveløsningen på flere forvaltningsnivåer, herunder fylkeskommunen og statsforvalterne, er avgjørende for å bøte på de samordnings- og kapasitetsutfordringene kommunesektoren står overfor i tiden fremover.

Til slutt, og ikke minst, understreker våre tillitsvalgte at vellykkede omstillingsprosesser forutsetter et godt lokalt partssamarbeid og et tydelig definert formål med omstillingene. Innsparing bør først og fremst være en positiv konsekvens av bedre oppgaveløsning, heller enn formålet i seg selv.

Med vennlig hilsen,
Samfunnsviterne

Jan Olav Birkenhagen
Generalsekretær (konst.)